

Oud-Heverlee, Herpendaalstraat

Programma van Maatregelen

Auteurs:

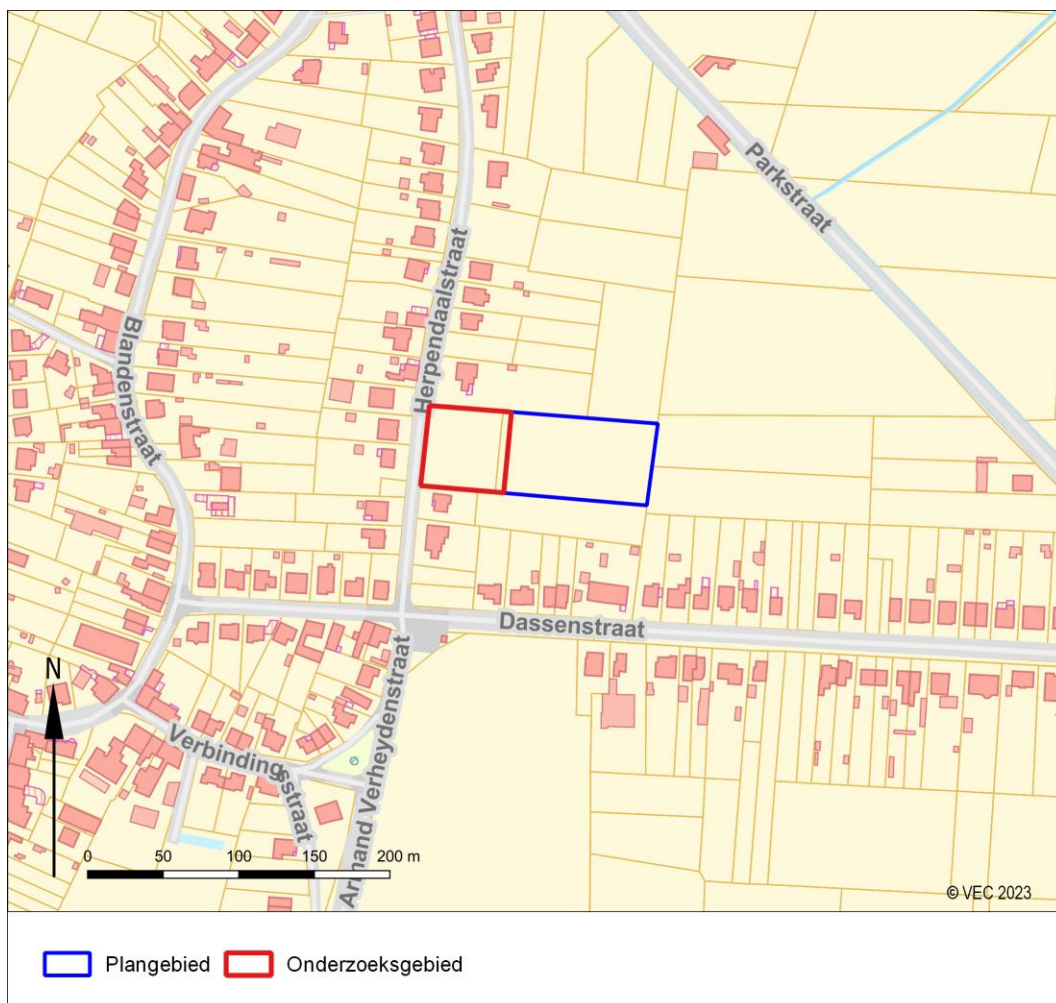
Brent Belis

Erkend Archeoloog:

B. Belis (OE/ERK/Archeoloog/2018/00205)

1 Inleiding

Het Vlaams Erfgoed Centrum heeft in april-november 2023 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie aan de Herpendaalstraat te Oud Heverlee.

Afb. 1. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1 Administratieve gegevens

Huidige onderzoeksfasen:	Landschappelijk bodemonderzoek: 2023E227 Metaaldetectie/veldkartering: 2023D133 Proefsleuvenonderzoek: 2023J160
Aanleiding:	Nieuwbouw
Adres:	Herpendaalstraat
Gemeente:	Oud-Heverlee
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Oud-Heverlee, Afd 4, Sectie A, perceelnummers 220B en 220C
Diepte bodemverstoring:	Max. 5,75 m-mv
Oppervlakte plangebied:	8142 m ² /0.8 ha
Oppervlakte bodemingrepen:	2931 m ² /0.3 ha
Coördinaten (bounding box; Lambertcoördinaten:	175563.21, 169507.02
EPSG:31370):	175720.44, 169572.82

Auteur(s):	Brent Belis
Wetenschappelijke advisering:	niet van toepassing
Erkend archeoloog:	J. Siemons (OE/ERK/Archeoloog/2019/00005)
Begindatum onderzoek:	18 april 2023
Einddatum onderzoek:	7 november 2023
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Liesdonk 5 2440 Geel
Relevante thesaurustermen:	Landschappelijk booronderzoek, Proefsleuvenonderzoek,

1.2 Aanleiding van het onderzoek

Binnen het onderzoeksgebied wordt de nieuwbouw van 6 sociale woningen voorzien. De woningen worden ingepland zoals een woonerf, rond een centraal verhard plein. Hieronder komen de nutsvoorzieningen. In het noorden komen een fietsenstalling en parkeerplaatsen. De aanleg van verhardingen zal een verstoringsdiepte van ca. 50 cm veroorzaken. De aanleg van nutsvoorzieningen betekent een verstoring die oploopt tot ca. 3,20 m. De woningen worden niet onderkelderd. De fundering bestaat uit funderingssleuven en een betonplaat. De funderingssleuven zullen een verstoringsdiepte van ca. 80 cm kennen. Aan de straatzijde worden bomen aangeplant. De plantkuilen die hiervoor gegraven worden, zullen plaatselijk een verstoringsdiepte tot ca. 80 cm kennen. Verder vindt groenaanleg plaats, met het inzaaien van gras.

Verder wordt de Herpendaalbeek verplaatst. Die is vandaag de dag ingebuisd en loopt schuin over het onderzoeksgebied. De loop ervan wordt verlegd, zodat de Herpendaalbeek ten zuiden en ten oosten van de nieuwe woningen zal stromen. Ook dit tracé wordt ingebuisd. De buis zal ongeveer 2,20 m onder het huidige maaiveldniveau komen liggen. De diameter van de buis bedraagt ca. 1,20 m.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2 Het vooronderzoek met of zonder ingreep in de bodem

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Er werd tot op heden een bureauonderzoek, landschappelijk booronderzoek, Metaaldetectie/veldkartering en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek kon zonder problemen volledig uitgevoerd worden.

2.2 Archeologische onderzoeksfases

Bureauonderzoek – (2023A357) ¹

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door All-Archeo in 2023. Het onderzoeksgebied is gelegen ten oosten van de Herpendaalstraat (Figuur 8). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden met een landelijk karakter en agrarische gebieden. Hydrografisch behoort het tot het Dijlebekken. Ten noordoosten stroomt de Herpendaalbeek (Figuur 10). Die loopt ook onder het terrein door, waar de beek ingebuisd is. Verder vinden we op grotere afstand ten oosten van het terrein ook nog de Merenloop. Geomorfologisch behoort het gebied tot de oostelijke rand van het Brabants leemplateau, op de westelijke rand van het Hageland en in de zandlemige overgangszone van noordwest-Haspengouw.

Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het onderzoeksgebied gesitueerd is ter hoogte van een militair kamp uit 1746. Op het terrein werden ook al musketkogels gevonden, die hier mogelijk aan gerelateerd zijn. Andere gekende archeologische waarden in de omgeving wijzen er op dat we daarnaast ook rekening moeten houden met het mogelijke voorkomen van resten uit de steentijd, de late middeleeuwen en de nieuwe tijd. Verder stellen we vast dat het onderzoeksgebied een gunstige landschappelijke ligging kent, ter hoogte van een waterloop. Wel is het mogelijk dat de waterloop in het verleden het terrein geërodeerd heeft. Daarbuiten zijn geen verstoringen van het bodemarchief te verwachten. Het terrein blijkt namelijk reeds sinds de 18de eeuw in gebruik als akkerland.

¹ Dit tekstdeel is met het oog op conformiteit (vrijwel) woordelijk overgenomen uit: Reyns 2023.

Binnen een zone van ca. 2952 m² worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen, omgevingsaanleg en de verlegging van de Herpendaalbeek. De diepte van de geplande bodemingrepen varieert sterk, van ca. 50 cm tot plaatselijk 3,20 m. Dit doet besluiten dat in een zone van ca. 2952 m² het bodemarchief bedreigd is.

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van gekende archeologische resten binnen het onderzoeksgebied en in de omgeving is er vooral een verwachting naar relevante archeologische resten uit de steentijd, de metaaltijden en de nieuwe tijd, al is de aanwezigheid van relevante archeologische resten uit andere periodes momenteel ook nog niet uit te sluiten. Concreet is er een verwachting naar resten gerelateerd aan een militair kampement uit 1746. De geplande werken betekenen een bedreiging van het bodemarchief in een zone van ca. 2952 m². Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig in de zone die bedreigd wordt door de geplande werken.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is wel nuttig, om verder op zoek te gaan naar resten van het kampement uit 1746. Omdat metalen vondsten kunnen voorkomen, is het aangewezen om de veldkartering gecombineerd met metaaldetectie uit te voeren. Landschappelijk bodemonderzoek is ook relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

Landschappelijk booronderzoek – [2023D134]

De bodem binnen het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door de afwezigheid van profielontwikkeling en de aanwezigheid van colluvium. Er heeft zich een geringe bouwvoor gevormd bovenop een relatief dik pakket van materiaal afkomstig van hoger gelegen gronden (ten zuiden van het plangebied). De bouwvoor is donker grijsbruin van kleur en bevatte enkele fragmenten van baksteen. Het onderliggende pakket met afgezet materiaal bevatte kleine keitjes. Dit pakket van hellingsafzettingen rust bovenop een pakket van eolische afzettingen. Het onderste pakket kan allicht geplaatst worden in het Weichseliaan. Het colluviale pakket is jonger, allicht Laat-Pleistoceen/Vroeg-Holoceen en later.

In het noorden van het plangebied (boring 1), is deze opbouw niet meer intact. Daar werd onder de bouwvoor een zandpakket aangetroffen dat hier niet verwacht wordt, wijzende op een verstoring (allicht vergraving door nabij gelegen woonontwikkelingen).

Het bodemonderzoek leverde geen duidelijke indicatoren waardoor aangenomen kan worden dat er een intacte artefactensite kan verwacht worden. De verwachting kan bijgevolg bijgesteld worden naar zeer laag/nihil. De verwachting voor sporensites kan behouden blijven. Sporensites kunnen herkend worden in het vlak aan de top van de moederbodem.

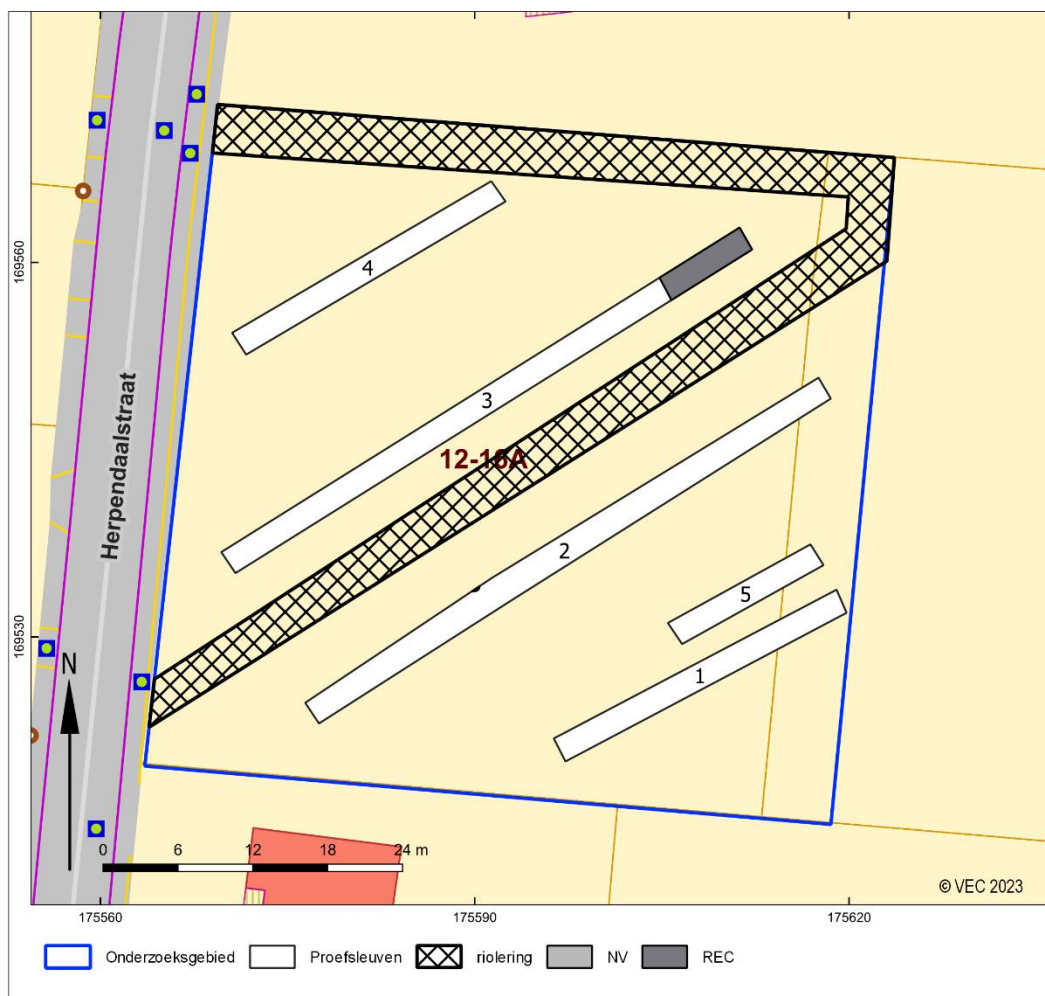
Metaaldetectie/veldkartering - [2023D133]

De veldkartering met metaaldetectie heeft geen resultaten opgeleverd. Er zijn geen oppervlakkige vondsten aangetroffen die te maken hebben met de aanwezigheid van een militair kampement uit 1746.

Proefsleuvenonderzoek – [2023K17]

Tijdens het onderzoek werden slechts twee sporen aangetroffen. De sporen zijn recent en natuurlijk van aard. Er werden geen archeologische vondsten aangetroffen.

Vermits er geen archeologische vindplaats werd aangetroffen is er geen impact van de geplande werken.

Afb. 2. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

2.3 Bepaling van de maatregelen

Het bureauonderzoek stelde voor het plangebied een verwachting op sites vanaf het Paleolithicum. Om de intactheid van de bodemopbouw in kaart te brengen en te bepalen op welk niveau potentiële archeologische vindplaatsen gelegen zijn, werd geadviseerd om in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren.

Uit het bodemonderzoek is gebleken dat de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied geen potentieel heeft voor het aantreffen van in situ steentijdartefactsites.

De veldkartering en het metaaldetectie onderzoek leverde geen resultaten op.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat het plangebied geen archeologisch relevante sporen bevatte. Een archeologische opgraving heeft dus weinig tot geen potentieel voor kennisvermeerdering in de vorm van vervolgonderzoek.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert een vrijgave van het terrein voor de huidige geplande werken. Het proefsleuvenonderzoek vormt daarom het einde van het archeologisch onderzoek.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.